Нема нікого у світі, хто знав би стільки казок, як Оле-Лукойє! На це він справді мастак!

Коли увечері діти сидять собі спокійненько за столом на своїх стільчиках, з'являється Оле-Лукойє. Він піднімається по сходах зовсім нечутно, бо йде в самих панчохах, відчиняє тихесенько двері і — фр! — бризкає дітям в очі солодке молоко —такими дрібними-дрібними бризками,— а втім, їх цілком досить для того, щоб повіки у дітей почали злипатися і вже не можна було б побачити його самого. Він підкрадається ззаду і дме їм у потилицю, а від цього голівки у дітей важніють. О, так... але це зовсім не боляче, тому що Оле-Лукойє нічого поганого не хоче зробити, а бажає діткам лише хороше. Він тільки хоче, щоб малі цілком заспокоїлися, а для цього їх треба покласти спати в ліжка. Вони тихо лежатимуть, і він зможе розповідати їм свої казки. Коли діти поснуть, Оле-Лукойє сідає на їхньому ліжку. Він дуже гарно вдягнений. На нім шовковий жупанчик, тільки не можна сказати, якого кольору, бо весь час міниться, коли Оле повертається,— вбрання то зелене, то червоне, то блакитне.

Під пахвами у нього зонтики. На одному намальовано багато-багато малюнків. Цей зонтик він розкриває над хорошими дітьми, і їм цілу ніч сняться чарівні казки. А на другому зонтику — ну, нічогісінько нема, і Оле його розкриває над неслухняними пустунами, і вони цілу ніч просплять, як колоди, і нічого цікавого не побачать уві сні.

От послухаймо, як приходив Оле-Лукойє до одного маленького хлопчика Яльмара щовечора цілий тиждень і розповідав йому казки. Аж сім казок — адже у тижні сім днів.

Понеділок

— Ну так ось,— мовив Оле-Лукойє увечері, уклавши Яльмара в ліжко. — Зараз прикрасимо кімнату!

І враз усі квіти в горщиках стали рости, зробилися високими деревами, простягли свої віти геть аж до стелі і вздовж стін, так що вся кімната перетворилася в чудову альтанку. Всі гілки вкрилися квітами, і кожна квітка була красивіша навіть за троянду, ще краще пахтіла, а коли б покуштувати,— була б солодшою за варення. Фрукти виблискували, як золото, і там ще висіли булочки, які просто тріскалися від ізюму.

Це було щось надзвичайне!

Та раптом з шухляди столу, де лежать підручники та різне шкільне приладдя Яльмара, почувся чийсь жалісний стогін.

— Що це таке? — спитав Оле-Лукойє, підійшов до столу і висунув шухлядку.

Це металася і скреготіла грифельна дошка, бо в арифметичній задачі Яльмар зробив помилку, і через це всі числа готові були розпастися, грифель, наче маленький собачка, як тільки міг стрибав та скакав на своєму шнурочку, бо хотів виправити помилку, але ж не міг цього зробити. А тут ще зарепетував і зошит Яльмара. О, це було жахливо чути! На кожній його сторінці на початку рядка стояла велика літера і поряд маленька — гарні, стрункі — це був пропис, зразок, з них треба було переписувати, але ж за ними йшли інші, вони гадали, що так само тримаються рівно і гарно, та їх написав Яльмар, і вони виходили за лінійки, наче спотикалися і майже падали.

— Подивіться, ось так ви мусите себе тримати,— казав пропис.— Отак, з легким поворотом, але бадьоро!

— Ах, ми б і раді,— відповіли літери Яльмара,— та не можемо, ми такі слабенькі!

— Тоді вас треба підправити,— сказав Оле-Лукойє.

— Ой, ні, — загомоніли літери і так враз виструнчилися, що приємно було поглянути.

— Ну, тепер нам не до казок,— мовив Оле-Лукойє,— я мушу з ними робити вправи! Раз, два! Раз, два!

І він доти командував літерами, поки вони стали рівно й бадьоро, як зразкові. Але коли Оле-Лукойє пішов, а Яльмар вранці прокинувся,— вони були такі жалюгідні, як і раніше.

Вівторок

Тільки-но Яльмар улігся в ліжко, Оле-Лукойє доторкнувся своєю чарівною спринцівкою до меблів, і всі речі в кімнаті почали одразу гомоніти та базікати, всі разом самі про себе, за винятком плювальниці, яка стояла мовчазна і сердилася на таку пиху та марнославство: тільки говорять про себе, тільки й думають про себе і зовсім не згадують про неї, що так скромно стоїть у кутку і дозволяє всім плювати в себе!

Над комодом висіла велика картина у позолоченій рамі. На ній був намальований краєвид — високі старі дерева, трава, квіти на луках над широкою рікою, що текла лісом повз чудові замки, ген-ген до моря.

Оле-Лукойє торкнувся картини своєю чарівною спринцівкою — і пташки, намальовані на картині, почали співати, дерева загойдали своїми вітами, хмарки в небі попливли, навіть видно було тіні, що потяглися від них до краєвиду.

Тоді Оле-Лукойє взяв маленького Яльмара на руки, підніс до картини і поставив просто на траву. Сонце світило на нього крізь віти дерев. Яльмар побіг до річки і сів у маленький човник, що стояв там. Човник був розмальований червоною і білою фарбами, паруси блищали сріблом. Шість лебедів у золотих коронах, з сяючими блакитними зірками на головах повезли човник повз зелені густі ліси, і дерева розповідали йому

про розбійників та відьом, а квіти — про маленьких веселих ельфів і те, що самі чули від метеликів. Чудові риби з золотою та срібною лускою пливли за човном. Вони пірнали і виринали та плюскотілися у воді. Пташки — червоні, блакитні, великі й маленькі летіли двома довгими низками слідом. Комарики танцювали, а хрущі гули: "Бум, бум".

Вони всі бажали летіти за Яльмаром, і кожен мав йому розповісти якусь казку.

Справді, це була весела прогулянка під парусами!

Ліси то густішали, темнішали, то сонячне проміння освітлювало їх, і вони ставали наче чудові сади з квітами, і там височіли прекрасні палаци з мармуру та кришталю, на балконах стояли принцеси. Це все були знайомі дівчатка Яльмара, з якими він раніше грався. Вони простягали руки, і кожна в руці тримала цукрове поросятко — чудового пряничка — такого навіть у продавщиці ласощів не купити! Яльмар хапав за один кінчик, і пряничок розламувався на два шматочки. Менший шматочок лишався у принцеси, а більший — у Яльмара.

Коло кожного палацу на варті стояли маленькі принци. Вони віддавали йому честь, зводячи золоті шаблі, і кидали йому ізюм та олов'яних солдатиків — то були справжні принци!

Швидко проплив Яльмар лісами, повз міста, крізь якісь великі зали... Приплив він і в те місто, де жила його старенька няня, яка гляділа його, коли він був ще малям, і вона його дуже любила. І ось зараз Яльмар побачив її. Няня кивала йому головою, посилала рукою поцілунки і співала ту саму милу пісеньку, яку сама для нього склала:

До тебе думки мої линуть щодня,

Мій Яльмар, дитинка мила.

Тебе колисала маленьким я,

Ходити тебе я вчила.

Ти перші слова лепетав мені,

А я цілувала личко,

Твої оченята веселі, ясні і любі рожеві щічки.

Як хочу тебе я побачити знов!

З тобою навіки моя любов.

І всі пташки підспівували їй. Квіти підтанцьовували на стеблинках, а старі дерева покивували вершечками, наче і їм Оле-Лукойє розповідав казку.

Середа

Ой, яка злива була надворі!

Яльмар чув її шум навіть уві сні, а коли Оле-Лукойє відчинив вікно, вода доходила аж до підвіконня — просто ціле озеро! Аж до самісінького дому причалив розкішний корабель.

— Хочеш попливти з нами, Яльмаре? — спитав Оле-Лукойє.— Ти зможеш цю ніч побувати в чужих краях, а на ранок знову будемо вдома!

І враз Яльмар у святковому вбранні опинився на прекрасному кораблі. Вияснилося, і вони попливли вулицями. Навколо було озеро — лише велике озеро. Вони запливли так далеко, що землі зовсім не було видно. А в небі вони побачили зграю чорногузів, що летіли з рідних країв

у вирій. Птахи трималися довгим ключем один за одним. Чорногузи летіли вже давно-давно, і один з них так заморився, що крила ледве його тримали. Він летів останнім і дуже відставав від товаришів. Нарешті він почав спускатися все нижче й нижче, розкинувши крила. От змахнув ними, ще, ще — та марно! От ногою птах торкнувся снастей корабля — сковзнув по парусу і — лясь!— упав на палубу.

Юнга підхопив його і посадив у курник — до курей, качок і індиків. Бідолаха чорногуз стояв переляканий та збентежений між ними.

— Ач який! — закудкудакали всі кури.

А індик надувся так, як тільки міг, і спитав поважно чорногуза, хто він такий. Качки рачкували і крякали одна одній:

— Дуррило! Дуррило!

Чорногуз став їм розповідати про пекучу Африку, про піраміди та про страусів, котрі бігають по пустині так швидко, як дикі коні, але качки нічого не розуміли з того, що він говорить, підштовхували одна одну і повторювали:

— Давайте вирішимо, що він дурник і все.

— Справді, дуррний,— забелькотів сердито індик.

Тоді чорногуз замовк і замріявся про свою Африку.

— А гарні у вас ноги, ач які тонкі! — сказав індик.— Почому аршин?

— Кря-кря,— закрякали, засміявшись, всі качки, та чорногуз удав, що не чув.

— Ви могли б також посміятися з нами! — сказав йому індик.— Це було досить дотепно сказано. Та, можливо, це надто низько для вас. Дур-дур, він взагалі не дуже тямущий. Що ж, будемо розважати себе самі!

І він забелькотів, кури закудкудакали, а качки закрякали : — Кря-кря, куд-куда, дур-дур,— і це їх дуже розважало.

Але Яльмар у цю мить підійшов до пташника, відкрив дверцята і покликав чорногуза, і той вистрибнув до нього на палубу. Тепер він уже відпочив, і Яльмарові здалося, що птах киває йому, дякуючи.

Чорногуз змахнув широкими крилами і полетів у вирій. Кури закудкудакали, качки закрякали, а індик так надувся від люті, що гребінець у нього аж почервонів, як вогонь.

— А з вас завтра зварять суп! — сказав Яльмар і прокинувся в своєму ліжечку.

Добра була прогулянка, яку влаштував йому цієї ночі Оле-Лукойє.

Четвер

— Знаєш що? — мовив Оле-Лукойє.— Тільки не лякайся! Зараз я покажу тобі маленьку мишку.— На руці він тримав маленьке гарненьке звірятко.— Вона прийшла запросити тебе на весілля! Дві мишки сьогодні вночі одружуються. Вони живуть під підлогою комірки твоєї мами. Кажуть, чудове помешкання!

— Та як же я пролізу у маленьку мишачу нірку? — спитав Яльмар.

— Ну, вже сподівайся на мене! — мовив Оле-Лукойє.— Я зроблю тебе маленьким.— І він торкнувся Яльмара своєю чарівною спринцівкою, і той раптом став зменшуватися, зменшуватися і зробився врешті з пальчик

завбільшки.— Треба позичити мундир у олов'яного солдатика,— сказав Оле-Лукойє.— Я гадаю, він підійде, мундир так прикрашає, а ти ж ідеш в гості.

— Гаразд! — погодився Яльмар. Швиденько переодягся і став пречудесним олов'яним солдатиком!

— Чи не бажаєте ви сісти в наперсток вашої матусі?— сказала йому мишка.— Я маю честь відвезти вас.

— Що ви, фрекен, такі турботи для вас! — сказав Яльмар, сів у наперсток, і вони поїхали на мишаче весілля.

Крізь дірочку в підлозі вони опинилися спочатку в довгому коридорі, такому вузенькому, що ним можна було проїхати саме лише в наперстку. Коридор освітлювали гнилички.

— Правда, чудово пахне? — спитала мишка, що везла Яльмара.— Адже весь коридор вимащено салом! Чи може бути що краще?

Врешті дісталися до весільної зали. Праворуч стояли мишки-дами, вони шепотілися і пересміювалися між собою, а ліворуч — мишки-кавалери, вони весь час лапками підкручували свої вуса. А посередині, вище за всіх, на шкуринці вигризеного сиру стояли наречена і наречений і цілувалися у всіх на очах, адже вони були заручені і зараз мали одружитися. А гості все надходили та надходили, ставало так тісно, що миші трохи не давили одна одну, навіть щасливу парочку відтіснили аж до дверей, і вже не можна було нікому ані зайти, ані вийти. Залу, як і коридор, було вимащено салом,— цим тільки й пригощали,— та ще маленька мишка, родичка молодих, на десерт піднесла всім горошину, на якій вигризла сама їхні імена, звичайно, лише перші літери. Це було просто диво!

Всі миші казали, що це було чудове весілля і час провели надзвичайно приємно.

І Яльмар поїхав додому. От він побував у благородному товаристві, хоча йому довелося дуже зіщулитися, зменшитися, щоб одягти мундир олов'яного солдатика.

П'ятниця

— Просто неймовірно, скільки літніх людей страшенно хочуть, щоб я був з ними,— сказав Оле-Лукойє.— Особливо ті, хто вчинив щось зле. "Славний добренький Оле,— кажуть вони мені,— ми просто очей не можемо стулити, отак цілу ніч лежимо і тільки бачимо свої негідні діла. А вони, як гидкі потерчата, посідають у нас на краєчку ліжка та ще й бризкають на нас окропом. Якби ти прийшов до нас та прогнав їх геть, щоб ми могли бачити хороші сни.— І вони так глибоко зітхають.— Справді, ми залюбки заплатили б тобі,— умовляють вони.— На добраніч, Оле. Гроші лежать на підвіконні". Але навіщо мені гроші? Я ні до кого не приходжу за гроші! — каже Оле-Лукойє.

— А що ми робитимемо сьогодні вночі? — спитав Яльмар.

— Я хочу знати, чи не маєш ти бажання цієї ночі знову побувати на весіллі, тільки зовсім не такому, як учора. Велика лялька твоєї сестрички, яка одягнена хлопчиком і зветься Генріхом, хоче одружитися з лялькою Бертою. До того ж сьогодні ляльчин день народження, і готується багато подарунків!

— А, я вже добре знаю! — мовив Яльмар.— Як тільки ляльці потрібно нове плаття, так одразу святкують або день народження, або весілля! Так було вже сто разів!

— Значить, сьогодні буде в сто перше і востаннє — тому й готується щось надзвичайне! Поглянь лише!

Яльмар глянув на стіл. Там стояв маленький будиночок з картону, віконечка були освітлені, і всі олов'яні солдатики робили на караул рушницями. Молоді сиділи на підлозі, обіпершися на ніжку стола. Вони були дуже замислені, ще б пак — їм було про що подумати! Оле-Лукойє одяг чорну бабусину спідницю, привітав їх, і всі меблі заспівали на мотив маршу пісеньку, яку написав на честь цієї події Олівець.

Весела мить, щаслива мить!

Як вітер, пісенька летить,

Де наша парочка сидить!

Ура! Ура! — усі кричіть!

Хоч з шкіри їх зробили,

Дивіться, які милі!

Потім молоді одержали подарунки, але відмовилися від будь-чого їстівного — вони були ситі своєю любов'ю.

— Ну, як — поїхати нам на дачу чи за кордон? — спитав молодий.

На пораду запросили ластівку, яка багато мандрувала, і стару квочку, яка вже п'ять разів виводила курчат. Ластівка розповіла про чудовий вирій, де вистигає соковитий виноград, де повітря м'яке, а скелі таких кольорів, про які тут ніхто і уяви не має.

— А проте там нема цвітної капусти! — мовила курка.— Колись я з своїми курчатами ціле літо прожила на дачі в селі. Там була купа піску, в якій ми могли ритися скільки завгодно, і нам було відкрили вхід до

городу з капустою. Ох, яка вона була зелена! Я не бачила нічого красивішого за неї!

— Але ж один качан схожий на другий як дві краплини води,— заперечила ластівка.— І потім, тут так часто негода.

— Ну, до цього можна звикнути.

— Але так холодно, можна замерзнути.

— Але ж це добре для капусти,— сказала квочка.— Та врешті і тут буває тепло! От чотири роки тому літо тяглося у нас цілих п'ять тижнів! А яка спека була! Усі просто задихалися. До речі сказати, у нас нема таких отруйних гадів, як там у вас! І розбійників також нема! Ні, треба бути відщепенцем, щоб не вважати свою країну найкращою! Такий негідний жити в ній! — І курка навіть заплакала.— Адже я також мандрувала! В ящику! Ніякої втіхи нема від мандрівок!

— Так, квочка — варта поваги особа,— мовила лялька Берта.— Мені теж не до вподоби їздити по скелях — то вгору, то вниз. Ні, ми поїдемо краще на дачу на село, де є купи піску і город з капустою.

На тому й порішили.

Субота

— А яка казка сьогодні?— спитав маленький Яльмар, як тільки Оле-Лукойє вклав його в ліжко.

— Сьогодні ніколи! — відповів Оле і розкрив над ним гарний розмальований зонтик.— Подивись на цих китайців.

Весь зонтик був наче велика китайська чаша, і на ній намальовані були блакитні дерева і вузенькі місточки, а на них стояли маленькі китайці і покивували головами.

— На завтра треба прикрасити весь світ,— мовив Оле,— тому що завтра свято, неділя! Мені треба полізти на вежу і подивитися, чи добре почистили карлики дзвони, потім треба піти в поле — подивитися, чи здув вітер порох з травиці та листя. А найважча праця далі: треба зняти з неба і перечистити всі зірочки. Я збираю їх у свій фартух, але треба перенумерувати кожну зірочку і кожну дірочку, в якій вона сиділа, щоб потім розмістити їх всі по своїх місцях, щоб вони міцно трималися і не попадали з неба одна за одною.

— Послухайте, ви, добродію Оле-Лукойє,— промовив старий портрет, що висів на стінці, біля якої спав Яльмар.— Я прадід Яльмара, і я вам дуже вдячний, що ви розповідаєте хлопчику різні казки, але ви не повинні вводити його в оману і перекручувати поняття. Зірки не можна знімати з неба і чистити! Зірки такі ж світила, як наша Земля, тим-то вони й хороші.

— Спасибі тобі, старий прадідусь! — сказав Оле-Лукойє.— Спасибі тобі! Ти — голова родини, ти найстарший, але ж я ще старіший за тебе і знаю, як поводитися і з маленькими, і з дорослими. А тепер можеш сам розповідати, що хочеш.— І Оле-Лукойє пішов, узявши зонтик під пахву.

— От не можна вже й думки своєї висловити! — пробурмотів старий портрет.

І тут Яльмар прокинувся.

Неділя

— Добрий вечір! — привітався Оле-Лукойє.

Яльмар кивнув йому, швидко скочив і повернув портрет прадіда обличчям до стіни, щоб він знову не втрутився в розмову.

— А тепер розкажи мені казки про п'ять зелених горошин, що народилися в одному стручку, і про штопальну голку, яка уявляла, що вона тоненька голка для шитва.

— Ну, доброго потрошку! — сказав Оле-Лукойє і спитав: — А які в тебе оцінки за поведінку?

— Хороші!

— Ану покажи! — наказав Оле.— Дивись мені, щоб завжди в тебе були хороші оцінки!

— Оце повчально! — пробурмотів портрет прадіда.— Значить, все-таки не завадить інколи висловити свою думку! — і він був дуже задоволений.

Оце тобі вся історія про Оле-Лукойє! А увечері він сам тобі розповість що-небудь.